

Granskning av samverkan kring missbruksvård

Sunne kommun

Innehåll

Sammanfattande bedömningar och rekommendationer	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Ansvarig nämnd	4
1.4. Avgränsning	4
1.5. Metod och genomförande.....	4
1.6. Revisionskriterier	4
2. Styrning av missbruksvården i Sunne	5
2.1. Det saknas uttalade mål för missbruksvården	5
2.2. Det finns en överenskommelse i länet som styr samarbetet	5
2.3. Lokala överenskommelser	6
2.4. Interna styrdokument	7
3. Hur missbruksvården bedrivs.....	9
3.1. Missbruksvård i kommunens regi	9
3.2. Förebyggande arbete.....	9
3.3. Biståndsbedömning, stöd och behandling.....	10
3.4. Pågående utvecklingsarbete.....	11
3.5. Samverkan med regionen kan utvecklas.....	11
4. Uppföljning och utveckling	12
4.1. Kommunens egen uppföljning.....	12
4.2. Uppföljning av länsgemensamma avtal och överenskommelser	12
5. Tidigare granskning av missbruksvården.....	13
6. Svar på revisionsfrågor	14
Bilaga 1 Källförteckning.....	16
Bilaga 2 Aktgranskning.....	17

Sammanfattande bedömningar och rekommendationer

EY har på uppdrag av revisorerna i Region Värmland och i länets samtliga kommuner genomfört en granskning av samverkan kring missbruksvård. Granskningens syfte är att bedöma om berörda nämnder utifrån sina olika ansvar och uppdrag har inrättat arbets- och samverkansformer samt rutiner för informationsöverföring i syfte att bedriva missbruksvården på ett ändamålsenligt sätt.

Denna rapport är en bilaga till den samlade rapporten, *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*, och beskriver iakttagelser som är specifika för Sunne kommun. Informationen behöver förstås utifrån den samlade bilden som beskrivs i den gemensamma rapporten. Några specifika iakttagelser vi lyfter fram i denna bilaga är:

Kommunen har inga uttalade politiska mål för missbruks- och beroendefrågor. Vår bedömning är att detta är rimligt givet hur kommunens målstruktur är utformad och att mål på denna detaljnivå generellt inte förekommer. Vi bedömer dock att nämnden i avsaknad av egna mål bör hålla sig uppdaterad om de målsättningar och aktiviteter som pågår i länet på initiativ av både den centrala och den lokala styrgruppen inom området.

Enligt både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen samt den länsgemensamma överenskommelsen kring missbruk- och beroendefrågor ska en samordnad individuell planering (SIP) initieras för alla personer som behöver samordnade insatser från båda huvudmännen för att få sina behov tillgodosedda. Den som ser behovet av en SIP ska initiera den och i planeringen ska insatser och ansvar tydliggöras. Granskningen tyder på att detta inte sker i förväntad utsträckning.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende rekommenderar användandet av standardiserade bedömningsinstrument inom både socialtjänsten och hälso- och sjukvården som verktyg för att identifiera och bedöma nivån och typen av en individs förhållande till alkohol och droger. Vi har noterat att detta inte sker i förväntad utsträckning. Av granskningen framgår även att det finns olika uppfattningar om när standardiserade bedömningsinstrument ska användas. Styrdokument hänvisar även till insatser i kommunen som inte längre är aktuella.

I granskningen uppmärksammar vi generellt att de inblandade aktörerna har en ömsesidig oförståelse för varandras uppdrag och förutsättningar, och från flera håll lyfts synpunkter om ett hårt samtalsklimat. Mot denna bakgrund rekommenderas samtliga parter att aktivt arbeta för att förbättra förhållningssättet till varandra.

Utifrån vad som framkommit i granskningens bilaga rekommenderar vi att kommunstyrelsen i Sunne kommun:

- ▶ Ta del av information om målsättningar, planer, uppföljning och utvärderingar av den länsgemensamma utvecklingen av missbruks- och beroendevården.
- ▶ Säkerställer att samordnad individuell planering initieras för brukare som behöver det, för att insatser på bästa sätt ska samordnas mellan huvudmännen.
- ▶ Säkerställ att det finns tydliga rutiner och att all berörd personal har kunskap om de standardiserade bedömningsinstrument som ska användas vid utredning av missbruk och beroende.
- ▶ Säkerställ att befintlig riktlinje uppdateras kring användningen av bedömningsinstrument samt befintliga insatser inom kommunen.
- ▶ Värna om att samverkan på alla nivåer präglas av tillit och respekt, och verkar för att förbättra kunskapen om varandras förutsättningar och uppdrag.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Revisorerna i Region Värmland har under en följd av år genomfört gemensamma granskningar tillsammans med revisorerna i länets kommuner beträffande de områden där regionen och kommunerna har ett gemensamt ansvar.

Ett av dessa områden är missbruksvården, där vård, omsorg och stöd utförs av enheter och personal inom båda huvudmännen. När två huvudmän ska samverka och har ett gemensamt ansvar för verksamhet som rör vård, omsorg och stöd är det viktigt att kunskaps- och informationsöverföringen mellan verksamheterna fungerar på ett bra sätt. Bristande kommunikation i mellan kommunen och regionen kan påverka vårdens kvalitet, vilket kan äventyra patientsäkerheten och leda till att patienter inte får den vård, omsorg och det stöd de behöver.

Mot denna bakgrund har revisorerna i Region Värmland och länets samtliga kommuner genomfört en gemensam granskning av missbruksvården. Denna rapport avser iakttagelser specifika för Sunne kommun; för fortsatt läsning kring länsgemensamma iakttagelser se även den samlade granskningsrapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Granskningen omfattar huvudmännens samverkan avseende den vård för missbruk som riktas till vuxna, det vill säga till enskilda från 18 år och uppåt.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om nämnderna, utifrån sina olika ansvar och uppdrag, har inrättat arbets- och samverkansformer samt rutiner för informationsöverföring, i syfte att bedriva missbruksvården på ett ändamålsenligt sätt. I granskningen ingår även en uppföljning av de rekommendationer som gavs i revisionsrapporten "Granskning av samverkan kring missbruksvård" från 2017.

Granskningen besvarar följande revisionsfrågor:

- ▶ Vilka aktuella avtal och överenskommelser finns mellan Region Värmland och berörda kommuner?
- ▶ Vilka styrdokument har regionen respektive kommunerna utfärdat till sina berörda verksamheter samt vilka instanser har beslutat om styrdokumentet?
- ▶ Hur bedrivs arbetet i verksamheterna och överensstämmer det med vad som avtalats och vad som framgår av beslutade styrdokument, sker till exempel upprättandet av SIP i avsedd omfattning?
- ▶ Bedriver huvudmännen ett förebyggande arbete mot missbruk?
- ▶ Har ansvariga styrelser och nämnder följt upp om avtal och andra styrdokument efterlevs?
- ▶ Bedöms styrelsernas och nämndernas styrning, uppföljning och interna kontroll vara tillräcklig för att säkerställa ändamålsenliga arbets- och samverkansformer mellan huvudmännen samt mellan huvudmännens olika enheter?
- ▶ Har åtgärder vidtagits utifrån de iakttagelser och rekommendationer som framfördes i granskningen 2017?
- ▶ Om granskningen påvisar brister, vilka åtgärder behöver vidtas?

1.3. Ansvarig nämnd

Denna granskningsrapport avser kommunstyrelsen och socialutskottet i Sunne kommun som är huvudman och ansvarar för att tillhandahålla och fullgöra kommunens uppgifter inom bland annat beroende- och missbruksområdet.

1.4. Avgränsning

Granskningen avgränsas till att gälla det arbete som Region Värmland och de i granskningen ingående kommunerna bedriver inom missbruksvården.

Granskningen ska ligga till grund för ansvarsprövningen 2023.

1.5. Metod och genomförande

Granskningen har genomförts genom intervjuer med tjänstepersoner samt socialutskottets presidium. Granskningen har även genomförts genom dokumentstudier av relevanta dokument. Samtliga intervjuade funktioner samt granskade dokument framgår i källförteckningen i bilaga 1. Intervjuade personer inom regionens verksamheter, vårdcentraler samt civilsamhället framgår av den samlade granskningsrapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Granskningen har även omfattat en aktgranskning som syftar till att bedöma kommunens arbetsprocesser och följsamheten av lagstöd, förordningar, överenskommelser och lokala rutiner gällande beroende och missbruk.

Granskningen har följt god revisions sed. En prövning har skett av de sakkunnigas oberoende och integritet i relation till uppdraget och det har inte framkommit några omständigheter som strider mot att någon av medarbetarna ska kunna agera oberoende i denna granskning. Utöver intern kvalitetssäkring har samtliga intervjuade haft möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet, detta för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta uttalanden.

1.6. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna kan hämtas från lagar och förarbeten eller interna regelverk beslutade av fullmäktige. I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen (2017:727)
- ▶ Socialtjänstlagen (2001:453)
- ▶ Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)
- ▶ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.
- ▶ Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende (2019)

Tillämpliga paragrafer och avsnitt återges löpande i rapporten.

2. Styrning av missbruksvården i Sunne

Det finns ett delat ansvar mellan regionen och kommunen gällande vård, omsorg och stöd till personer med en missbruks- och beroendeproblematik. Ansvaret regleras bland annat i hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen. Nedan beskrivs ett antal observationer specifika för Sunne kommuns styrning av sin del i missbruksvården.

2.1. Det saknas uttalade mål för missbruksvården

Av kommunfullmäktiges *Budget 2023 och flerårsplan för åren 2024 - 2025*¹ framgår inga mål eller uppdrag med bäring på arbetet med missbruk eller kring samverkan med regionen i dessa frågor.

I *Verksamhetsplan socialtjänsten 2023* framgår bland annat att ett av verksamhetens mål för 2023 är att *socialtjänsten ska arbeta för att öka tidiga och förebyggande insatser inom hela verksamheten*. Vid intervjuer framkommer att förvaltningen arbetar utifrån målstyrning och indikatorer, men det finns inte specifika sådana med bäring på beroende- och missbruksområdet.

Kommunen är medlem i *Värmlands läns vårdförbund* som genom förbundsordningen har fått kommunfullmäktiges mandat att ingå i en ledningsgrupp som leder länets samlade ledning, styrning och utveckling av missbruks- och beroendevården. Detta arbete beskrivs i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

2.2. Det finns en överenskommelse i länet som styr samarbetet

Enligt socialtjänstlagen (2 kap 7 §) ska kommunen ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga gällande personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Länsöverenskommelse Vuxna i Värmland är en överenskommelse som beslutades 2010 av Värmlands läns vårdförbund och dåvarande Landstinget i Värmland. Överenskommelsen gäller därmed för alla kommuner i Värmland samt Region Värmland och har reviderats med cirka två års mellanrum, senast 2022. Överenskommelsen gäller för personer över 18 år.

Syftet med överenskommelsen är dels att säkerställa att den missbruks- och beroendevård som kommunerna samt hälso- och sjukvården erbjuder är utformad i enlighet med Nationella riktlinjer som kräver att insatserna ska bygga på evidensbaserad praktik och dels att tydliggöra de olika parternas roller, ansvar och samverkan dem emellan.

Överenskommelsen har två nivåer: en länsövergripande och en lokal. Den länsövergripande nivån syftar till att skapa en gemensam organisation, samordna resurser, öka politisk medvetenhet och fördela roller mellan parterna. Den lokala nivån syftar till att klargöra samverkan och roller mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det finns lokala ledningsgrupper som har ansvar för att följa styrdokumentet. Överenskommelsen reglerar också vårdcentralernas och psykiatrins roll och ansvar för målgruppen. Personer med komplexa vårdbehov eller samsjuklighet ska få behandling samtidigt och integrerat av beroendevården och socialtjänsten i och med att ansvaret ligger både på hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Därför ska det finnas lokala riktlinjer för samarbete och samordning för att behandla brukare med samsjuklighet. Kommunerna och regionen har en

¹ Antagen av Kommunfullmäktige 2022-11-28.

skyldighet att upprätta samordnade individuella planer (SIP) för alla personer som behöver det för att kunna få sina behov tillgodosedda genom insatser från båda huvudmännen (2 kap. 7 § socialtjänstlagen och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen). För att underlätta arbetet i praktiken, bör skriftliga lokala rutiner upprättas för att beskriva hur praktisk användning och genomförande av SIP ska ske. Detta för att ge bästa möjliga vård och stöd till personer med missbruks- och beroendeproblematik och undvika att patienter och klienter faller mellan stolarna.

För att säkerställa en god missbruks- och beroendevård är det viktigt att man använder samma terminologi, definitioner samt skattnings- och bedömningsinstrument för att underlätta kommunikationen mellan verksamhetsområdena. Överenskommelsen tydliggör inom vilka områden respektive huvudman särskilt ansvarar för och om specialistnivå/allmännivå krävs. Socialtjänsten ska aktivt hjälpa personer med missbruk att bli fria från missbruket och stödja dem i att få arbete, bostad och utbildning. De ska erbjuda rådgivning, utredning, bedömning och insatser i form av psykosocialt stöd och behandling. Överenskommelsen ligger till grund för ett antal lokala överenskommelser.

2.3. Lokala överenskommelser

Den lokala ledningsgruppen, bestående av första linjens chefer inom socialtjänst, vårdcentraler och öppenvårdspsykiatri, Torsby, Hagfors, Sunne och Munkfors kommun har upprättat en gemensam lokal överenskommelse. Överenskommelsen innehåller en tabell som beskriver ansvarsområden för verksamheterna avseende vård och stöd vid missbruk och beroende samt när personer har behov av insatser från flera aktörer. Beroendecentrum² ingår i avtalet som en gemensam verksamhet mellan regionen och kommunerna i Värmland.

I överenskommelsen anges ett flertal bedömningsinstrument och anvisning om när de kan användas och vilken aktör som har ansvar. Vissa bedömningsinstrument finns hos alla aktörer, till exempel AUDIT och DUDIT. Av överenskommelsen framgår att flera aktörers uppgifter överlappar varandra, till exempel medicinska tester för alkohol och droger.

I dokumentet finns preventiva och tidiga insatser angivna, till exempel samtal om levnadsvanor hos vårdcentral samt samtal om levnadsvanor, kort rådgivning och MI-samtal hos socialtjänsten. Vid samtliga nybesök hos den psykiatriska öppenvården används M.I.N.I, AUDIT och DUDIT som komplement för tidig upptäckt. Beroendecentrum erbjuder inga preventiva eller tidiga insatser.

Det framgår av överenskommelsen att det ska finnas former och rutiner för ett samlat ansvarstagande för personer som har behov av insatser från flera aktörer och i varje samverkansärende, men klientens godkännande, ska en SIP upprättas som tydliggör vilken aktör som ansvarar för olika insatser. Det framgår inte att någon har ett huvudansvar för att kalla till SIP, utan det ligger på samtliga aktörer.

En av delarna i överenskommelsen handlar specifikt om behandling vid samsjuklighet och det framgår att vid samsjuklighet har vårdcentralen, tillsammans med socialtjänst och

² Beroendecentrum är ett HVB-hem som Region Värmland och Värmlands läns vårdförbund driver gemensamt sedan 2007. Verksamheten erbjuder medicinsk abstinensbehandling samt psykiatriska och psykosociala bedömningar. Målgruppen är individer över 18 år som är bosatta i Värmland och placeringar sker via biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen (SoL) och vårdbegäran från respektive hemkommun.

öppenvård psykiatri, ett delat ansvar för SIP. Vårdcentralen har även ett ansvar för kontakt med psykiatri och eventuellt vårdgrannar samt socialtjänst. Socialtjänsten har ett ansvar för utredning, bedömning och behandling samt för att vård- och stödinsatser gemensamt med regionen upprättas. Öppenvård psykiatri ansvarar för sedvanlig psykiatrisk bedömning och behandling samt att vård- och stödinsatser gemensamt med socialtjänsten upprättas. Beroendecentrum ansvarar vid behov för behandling av både psykiskt tillstånd och beroendeproblematik.

Respektive huvudmans ansvar för insatser till målgruppen beskrivs i tabell nedan.

Aktör	Målgrupp	Ansvarsområde
Vårdcentral	Personer med måttligt och alkoholmissbruk och alkoholberoende	Erbjuda tidiga insatser, stöd och behandling, somatisk vård, samverka och poliklinisk avgiftning
	Personer med komplicerat alkoholberoende	Samverkan med psykiatri och vid behov med lokal beroendeklinik
	Personer med narkotikaberoende	Upptäcka och remittera
Psykiatriska öppenvården	Personer med narkotikamissbruk och personer med narkotikaberoende	Erbjuda utredning, diagnosticera och behandling
	Personer med samsjuklighet	Samverkan ska ske med beroende och socialtjänst vid behandling vid behov
	Personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Integrerade insatser
Socialtjänst	Personer med missbruk	Erbjuda rådgivning, utredning, bedömning, biståndsbedömda insatser, psykosociala insatser och psykosocialt stöd

Utöver dessa avtal finns även avtal gällande HVB-hemmen Beroendecentrum och Riddarnäset som slutits mellan Värmlands läns vårdförbund och Region Värmland, men där platserna nyttjas av Sunne kommun. Dessa avtal beskrivs i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

2.4. Interna styrdokument

Kommunstyrelsens reglemente³ och delegationsordning⁴ omfattar individ- och familjeomsorg, och relevanta lagrum och beslut för denna granskning finns delegerade till enhetschef och socialsekreterare samt andra nyckelpersoner i verksamheten.

I kommunens *Riktlinjer för vuxna med missbruk/ beroendeproblematik*⁵ framgår bland annat ansvarsområden, former för utredning och användandet av standardiserade bedömningsinstrument samt insatser i form av öppenvård och placeringar. Av riktlinjen framgår även att hemmaplanslösningar i form av insatser i öppenvård bör prövas i första

³ Kommunstyrelsens reglemente, upprättad 2019-12-09, senast reviderad 2023-05-22.

⁴ Kommunstyrelsens delegationsordning, upprättad 2015-03-17, senast reviderad 2023-06-07.

⁵ Antagen av socialutskottet 2018-06-26.

hand. När institutionsvistelse beviljas skall den planeras och utformas med en tydlig planering för eftervård i hemkommunen.

3. Hur missbruksvården bedrivs

3.1. Missbruksvård i kommunens regi

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende (2019) innehåller rekommendationer om både behandlingsmetoder och organiseringen av vården. Av rekommendationerna framgår att bedömningsinstrument kan underlätta beslut om behandling och kan användas för att följa utfall av åtgärder. Vidare framgår att det kan finnas behov av olika insatser för personer som behöver hjälp att samordna sina olika vård- och stödåtgärder. Riktlinjerna betonar vikten av en individanpassad vård som respekterar patientens självbestämmande och integritet. Det ska finnas en helhetssyn på klientens behov och åtgärder ska baseras på evidensbaserade metoder.

I Sunne kommun finns en socialtjänst med fyra enheter varav individ- och familjeenheten (IFO) är en. IFO består bland annat av en utredningsenhet för vuxna där två socialsekreterare på halvtid handlägger ärenden inom missbruk och socialpsykiatri och ytterligare en socialsekreterare som handlägger missbruksärenden på heltid. Målgruppen är 21 år och uppåt. En förste socialsekreterare stöttar personalgruppen i allmänhet oavsett ärendekategori. En särskild mottagningsgrupp tar hand om inkommande ansökningar och anmälningar samt gör en förhandsbedömning. Vid intervjuer framkommer att det finns olika uppfattning om när standardiserade bedömningsinstrument såsom ASI, audit och dudit ska användas. Vi noterar en motstridig bild bland de intervjuade kring vilka instrument som ska användas i samtliga utredningar och vilka som förbehålls komplexa utredningar eller är frivilliga. Detta bör tydliggöras i de interna riktlinjerna.

Inom IFO finns en öppenvård riktad mot vuxna. Där arbetar en behandlare som verkställer beviljade beslut. Insatser kan ges i form av individuella samtal och i form av samtal i grupp när det finns klientunderlag, vilket varierar över tid. De insatser som ges är bland annat motiverande samtal och kurser i återfallsprevention. Inom öppenvården finns en beroendemottagning där provtagning och antabustilldelning kan ges samt tillgång till kommunens psykiatrisjuksköterska.

Enligt *Riktlinjer för vuxna med missbruk/ beroendeproblematik* är Hemgården är en insats som ges i samverkan med socialpsykiatrin för individer med en samsjuklighetsproblematik och de har även en öppen verksamhet. Vid intervjuer framkommer att den insatsen inte längre finns kvar.

3.2. Förebyggande arbete

Enligt socialtjänstlagen (3 kap 7 §) ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Ett förebyggande arbete innefattar att i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda hjälp. Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.

I Sunne kommun omnämns följande som viktiga delar i det förebyggande arbetet:

- ▶ Insatser utan biståndsbeslut - tre fria samtal kan ges
- ▶ Bostad Först, en metod som används för att arbeta med hemlöshet utan krav nykterhet. Principen bygger på att med en bostad först så är det lättare att arbeta på sin problematik och ta emot insatser för sitt missbruk eller psykisk ohälsa.

Vid intervjuer omnämns framförallt det förebyggande arbetet som inriktar sig mot barn och unga där samverkan med skola och polis inkluderas. I Riktlinjer för vuxna med missbruk/

beroendeproblematik framgår att det förebyggande arbetet och tidig upptäckt riktat mot individer med beroende- och missbruksproblematik består av att vara uppmärksam på eventuellt riskbruk och missbruk hos personer som söker hjälp hos socialtjänsten av andra skäl, att använda screeningsinstrument samt ett välfungerande internt samarbete mellan olika enheter inom kommunen.

Kommunen har stöd i sitt förebyggande arbete av Region Värmland, där kultur- och bildningsnämnden har ett särskilt ansvar för folkhälsostrategiskt arbete. I detta ingår bland annat att kartlägga hälsoutvecklingen i länet vilket ger kommunen värdefulla kunskapsunderlag kring bland annat droganvändning. Regionens folkhälsoenhet samordnar även nätverk kring hälsofrågor som når bredare målgrupper än socialtjänst och hälso- och sjukvård, exempelvis även skola, polis, fritidsverksamhet och andra grupper som är relevanta i ett förebyggande arbete. Mer om detta arbete finns beskrivet i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

3.3. Biståndsbedömning, stöd och behandling

Enligt socialtjänstlagen (5 kap. 9 §) ska socialnämnden aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. I samförstånd med den enskilde ska nämnden planera hjälp och vård samt noga bevaka att planen fullföljs. När det finns skäl att tvångsvårda någon på grund av missbruk, ansvarar socialnämnden för att ansöka om tvångsvård hos förvaltningsrätten.

Inom ramen för granskningen har ett stickprov genomförts i form av en aktgranskning avseende ärenden inom beroende och missbruk. Aktgranskningen har omfattat sju akter med pågående eller nyligen avslutade insatser från socialtjänsten.

Av aktgranskningen framkommer bland annat att:

- ▶ I 4 av 7 akter har någon form av standardiserat bedömningsinstrument använts.
- ▶ I 3 av 7 akter har barnperspektivet beaktats.
- ▶ I 5 av 7 akter har en vårdplan upprättats.
- ▶ I 1 av 7 akter har en genomförandeplan upprättats.
- ▶ I 4 av 7 akter har uppföljning av beslutade insatser dokumenterats.
- ▶ SIP (samordnad individuell plan) har inte upprättats i någon akt.

Detaljerade uppgifter om vilka kontrollmoment som ingått i stickprovet samt resultatet finns i bilaga 2. Vissa kontrollmoment har inte varit bedömningsbara alternativt tillämpningsbara, vilket även framgår i bilaga 2.

Enligt socialtjänstlagen (2 kap. 7 §) ska kommunen erbjuda samordnade individuella planer (SIP) till den som har behov av insatser från kommunen enligt socialtjänstlagen och från regionen enligt hälso- och sjukvårdslagen (16 kap. 4 §). Planen ska vara skriftlig och utgå från den enskildes bakgrund, behov och mål samt ska omfatta åtgärder från berörda verksamheter. Aktgranskningen visar att Sunne kommun inte tillämpat samordnad individuell planering i någon av de granskade ärendena. Det beskrivs i intervjuer att SIP är ett utvecklingsområde, men även att det prioriteras när det finns en otydlighet, inte enbart på grund av att det finns insatser från båda huvudmännen. Det framgår också att brukarens växlande grad av motivation också kan utgöra en utmaning i att genomföra SIP: ar inom denna målgrupp.

Kommunen är medlem i Värmlands läns vårdförbund som gemensamt med Region Värmland bland annat driver *Beroendecentrum Värmland* och *Riddarnäset*, två behandlingshem som erbjuder medicinsk abstinensbehandling samt psykiatriska och psykosociala bedömningar. Placeringar sker via biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen och vårdbegäran från respektive hemkommun. För observationer kring denna specifika verksamhet, se den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*. Det framgår i intervjuer att det händer att Sunne kommun har behov av att köpa privata behandlingsplatser. Perspektivet att Beroendecentrum inte passar alla på grund av sjukhusmiljön framkommer, likväl som att det finns flera brukare som avbrutit sin vistelse på Beroendecentrum på grund av det.

Av länsöverenskommelsen framgår att det ska finnas läns- och lokala beroendemottagningar för unga mellan 13 och 25 år där region och kommun eller kommunalförbund bedriver verksamhet i samma lokaler. En arbetsgrupp har presenterat förslag på att inrätta en länsgemensam mottagning, lokala mottagningar samt en vårdavdelning för unga. Rapporten har varit ute på remiss och fått positiva svar från 14 av 16 kommuner i länet samt regionens hälso- och sjukvårdsnämnd. Det framkommer vid intervjuer att det finns en frustration då intervjupersonerna upplever att det inte händer någonting med de förslag och inriktningsbeslut som fattats i den politiska styrgruppen och i den centrala ledningsgruppen.

3.4. Pågående utvecklingsarbete

Det framgår vid intervjuer att förvaltningen gjort ett stort arbete med att utveckla sin avvikelshantering, vilket resulterat i en avvikelserutin och en modul på intranätet. Avvikelser sammanställs av social ansvarig samordnare. Återkoppling till enheten sker på arbetsplatsträff (APT)

Det framkommer vid intervjuer att det pågår ett arbete med att upprätta samverkan och gemensamma dokument med vårdcentralen inom ramen för *God och nära vård*. Uppdraget har gått till både kommunen och vårdcentralen, men upplevelsen är att det är svårt att komma framåt på grund av att vårdcentralen inte har möjlighet att prioritera arbetet.

3.5. Samverkan med regionen kan utvecklas

Vård och behandling för personer med missbruks- och beroendeproblem är ett gemensamt ansvar och uppdrag för kommunens socialtjänst och regionens hälso- och sjukvård. Vårdcentralerna inom Hälsoval Värmland har ett ansvar för personer med alkoholmissbruk, medan psykiatrin i regel ansvarar för personer med narkotikamissbruk och psykiatriskt tillstånd. Stöd och behandling i form av samtal, medicinsk behandling, medicinska tester, specialiserad heldygnsvård och andra insatser förekommer i regionens verksamhet; för mer om detta se *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Det framkommer vid intervjuer att samarbetet med öppenvårdspsykiatrin är lättare när en brukare varit ineliggande, för då har psykiatrin varit med från början. Därtill beskrivs samarbetet med både öppenvårdspsykiatrin och vårdcentralen lättare när det finns upparbetade kontakter och personkännedom, vilket gör personalomsättning till en komplicerande faktor. Den lokala överenskommelsen används främst i syfte att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan kommunen och regionen.

De tillfällen då samverkan fungerat bra mellan huvudmännen har särskilt varit när kommunen kunnat ha ett delat betalningsansvar med öppenvårdspsykiatrin i Torsby eftersom det även genererat ett gemensamt ansvar och ökad samsyn mellan huvudmännen.

4. Uppföljning och utveckling

4.1. Kommunens egen uppföljning

I Socialtjänstlagen (3 kap. 3 §) framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Utförande personal ska ha lämplig utbildning och erfarenhet, och kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Av kommunstyrelsens internkontrollplan framgår det inte några identifierade riskområden med bäring på missbruksområdet. Av intervjuer framgår att socialutskottet tar del av verksamhetsrapport vid varje möte samt följer antal LVM-placeringar och avvikelser. Det finns målstyrning som socialutskottet följer, men inga mål med bäring på beroende- och missbruksområdet.

Den interna avvikelshanteringen har utvecklats i kommunen. Intervjuade uppger dock att avvikelser som uppstår i samarbetet med regionen är ett utvecklingsområde att följa upp och komma till rätta med. Socialutskottet följer inte avvikelserapporter riktade till regionen.

4.2. Uppföljning av länsgemensamma avtal och överenskommelser

Den centrala ledningsgruppen för skadligt bruk och beroende ska följa upp länsöverenskommelsen vart annat år. Det ska ske i samarbete med kommunernas socialtjänst samt berörda verksamheter inom regionen. Det framkommer vid intervjuer att uppföljningen har skett inom den lokala ledningsgruppen. Det framgår vid intervjuer att samarbetet i den lokala styrgruppen är uppskattat i syfte att skapa samsyn kring området och varandras verksamheter och förutsättningar, men att det också är personberoende. Kommunstyrelsen följer inte upp den lokala överenskommelsen.

5. Tidigare granskning av missbruksvården

Under 2017 granskade PWC på uppdrag av kommunens revisorer om kommunstyrelsen i Sunne kommun säkerställt att vård, omsorg och stöd avseende missbruksvård fungerar på ett tillfredsställande sätt. Sammanfattningsvis visade rapporten på att Sunne kommun saknade tydliga riktlinjer för arbetet med en koppling till den lokala överenskommelsen samt att det saknades utvärderingsbara mål och tydliga nyckeltal för att följa verksamheten.

Rapporten innehöll flera rekommendationer för hur samverkan kring missbruksvård kan förbättras. Nedan följer en sammanfattning av rekommendationerna samt EY:s bedömning av nuläget i samband med denna granskning.

Rekommendation	Bedömning av kommunens arbete med rekommendationen
Fastställ verksamhetsmål och måttetal för att följa fullmäktiges styrning mot samverkan inom missbruksvården.	Nej. Sunne kommun har inte fastställt verksamhetsmål och måttetal för att följa fullmäktiges styrning mot samverkan inom missbruksvården.
Arbetet med upprättande av avvikelser kopplat till överenskommelserna behöver säkerställas för att ge ett tydligt underlag till förbättringsarbete.	Sunne kommun arbetar inte riktat mot att upprätta avvikelser kopplat till överenskommelserna i syfte att ge ett tydligt underlag till förbättringsarbete.
Initiativ behöver tas för ytterligare utvecklingsarbete för lokal samverkan mellan huvudmännen.	Ytterligare utvecklingsarbete för lokal samverkan mellan huvudmännen pågår, både kopplat till missbruksvård men framförallt inom närliggande områden såsom <i>God och nära vård</i> vilket även påverkar denna målgrupp.
För att säkerställa att den enskilde får sina behov av adekvata insatser tillgodosedda behöver arbetet med upprättande av SIP prioriteras.	Arbetet med att upprätta SIP har inte prioriterats specifikt.

6. Svar på revisionsfrågor

Revisionsfråga	Svar
<i>Vilka aktuella avtal och överenskommelser finns mellan Region Värmland och kommunen?</i>	De aktuella avtal som finns mellan Region Värmland och Sunne kommun är den övergripande länsöverenskommelsen och den lokala överenskommelsen mellan Torsby, Hagfors, Sunne och Munkfors kommun, vårdcentralen och öppenvårdspsykiatri. Genom Värmlands läns vårdförbund finns avtal med Region Värmland gällande de gemensamma verksamheterna Beroendecentrum och Riddarnäset.
<i>Vilka styrdokument har kommunen utfärdat till sina berörda verksamheter samt vilka instanser har beslutat om styrdokumentet?</i>	I Sunne kommun har socialutskottet beslutat om <i>Riktlinjer för vuxna med missbruk/ beroendeproblematik</i> kopplat till beroende- och missbruksvården. Riktlinjerna antogs 2018 och det framgår i granskningen att delar av informationen inte är aktuell.
<i>Hur bedrivs arbetet i verksamheterna och överensstämmer det med vad som avtalats och vad som framgår av beslutade styrdokument, sker till exempel upprättandet av SIP i avsedd omfattning?</i>	I Sunne kommun finns det inom individ- och familjeenheten handläggare specifikt inriktade på missbruks- och beroendeproblematik. Aktgranskningen visar att i drygt hälften av de granskade akterna har någon form av standardiserat bedömningsinstrument använts. I fem av sju akter har en vårdplan upprättats, men bara i en av dem har en genomförandeplan upprättats. I drygt hälften av akterna har uppföljning av beslutade insatser dokumenterats. SIP (samordnad individuell plan) har inte upprättats i någon akt. Vi bedömer att det finns förbättringspotential, framför allt i upprättandet av genomförandeplaner och SIP. Det finns en egen öppenvård med en behandlare som verkställer beviljade beslut. Insatser kan ges i form av individuella samtal och samtal i grupp om det finns klientunderlag. De insatser som ges är bland annat motiverande samtal och kurser i återfallsprevention.
<i>Bedriver huvudmännen ett förebyggande arbete mot missbruk?</i>	Delvis. Sunne kommun bedriver ett begränsat förebyggande arbete mot vuxna individer med beroende- eller missbruksproblematik, vilket framför allt består av erbjudandet av insatser utan biståndsbeslut i form av råd- och stödsamtal. Vi bedömer att det finns möjlighet att se över och stärka det förebyggande arbetet med

	hänvisning till socialtjänstlagen, men bedömer även att det är troligt att det förebyggande arbetet kan komma att förändras i och med en ny socialtjänstlag där kommunen behöver ta ett större helhetsgrepp kring det förebyggande arbetet i allmänhet.
<i>Har ansvariga nämnden följt upp om avtal och andra styrdokument efterlevs?</i>	Nej. Den övergripande länsöverenskommelsen revideras och följs upp i den centrala ledningsgruppen och den lokala överenskommelsen revideras och följs upp i den lokala ledningsgruppen. Kommunstyrelsen och dess socialutskott tar inte del av uppföljningarna.
<i>Bedöms nämndens styrning, uppföljning och interna kontroll vara tillräcklig för att säkerställa ändamålsenliga arbets- och samverkansformer mellan huvudmännen samt mellan kommunens olika enheter?</i>	Delvis. Det framgår inte i granskningen att det finns brister i befintliga arbets- och samverkansformer som inte uppmärksammas av nämnden, dock följer inte nämnden specifikt indikatorer kopplade till arbets- och samverkansformer kopplat till beroende - och missbruksområdet.
<i>Har åtgärder vidtagits utifrån de iakttagelser och rekommendationer som framfördes i granskningen 2017?</i>	Nej. Se tabell på sidan 13.

Stockholm, 2024-02-08

Nina Högberg
Certifierad kommunrevisor

Josefine Algotsson
Verksamhetsrevisor

Matilda Petersson
Verksamhetsrevisor

Sarah Thorsell
Verksamhetsrevisor

Bilaga 1 Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Socialutskottets presidium
- ▶ Socialchef
- ▶ Enhetschef
- ▶ Socialsekreterare

Granskad dokumentation

- ▶ Lokal överenskommelse Norra, vuxna
- ▶ Lokal överenskommelse Norra, unga
- ▶ Länsöverenskommelse vuxna
- ▶ Länsöverenskommelse unga
- ▶ Riktlinjer för vuxna med missbruk/ beroendeproblematik
- ▶ Internkontrollplan 2022
- ▶ Budget 2023 och flerårsplan för 2024-2035
- ▶ Verksamhetsplan socialtjänsten 2023
- ▶ Kommunstyrelsens delegationsordning
- ▶ Kommunstyrelsens reglemente
- ▶ Organisationskarta socialtjänsten

Bilaga 2 Aktgranskning

Kontrollfråga	1	2	3	4	5	6	7	Summa
Har utredning inletts utan dröjsmål och framgår skäl till utredning? ⁶	Ja	Eb ⁷	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	6/7
Har bedömnings- eller utredningsinstrument använts i utredningen?	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	4/7
Framgår det av dokumentationen hur den enskilde uppfattar sina behov av hjälp och stödinsatser?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	7/7
Om barn finns i ärendet, har nämnden gjort en bedömning av barnperspektivet?	Nej	Eb ⁸	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	3/7
Vid beslutade insatser finns upprättad vårdplan/uppdrag?	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	5/7
Vid beslutade insatser finns upprättad genomförandeplan?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	1/7
Dokumenteras uppföljning av beslutade insatser samt eventuella skäl till avslutande av insats?	Nej	Eb	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	4/7
Har en Samordnad individuell plan (SIP) initierats eller upprättats?	Nej	Eb	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	0/7
<i>Framgår det av den individuella planen vilka insatser som behövs?</i>	<i>Et</i>	<i>Eb</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>0/7</i>
<i>Framgår det av den individuella planen vilka insatser respektive huvudman ska ansvara för?</i>	<i>Et</i>	<i>Eb</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>0/7</i>
<i>Framgår det av den individuella planen vem som har det övergripande ansvaret för planen?</i>	<i>Et</i>	<i>Eb</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>0/7</i>

ET: ej tillämpningsbart

EB: ej bedömningsbart

⁶ Bedömningen görs på om utredning inletts skyndsamt inom 14 dagar.

⁷ Framgår inte.

⁸ Framgår inte om det finns barn eller inte, därmed ej bedömningsbart.